

EVACUATIES

geen uitzondering, wanneer een arbeidersgezin een gezin van drie tot vijf personen bij zich opnam. Door het gebrek aan brandstof was men genoodzaakt met allen samen te huizen in een kleine kamer of keuken . . . Het moet worden gezegd dat de gastvrijheid bij de beter en goed gesitueerde bevolkingsgroepen veel geringer was. Het onderbrengen van evacu es in de grotere huizen stuitte als regel op tegenstand van de betrokkenen.¹

Zo kwamen dus door de zorgen van het Militair Gezag in Noord-Brabant op zijn minst zeven-en-twintigduizend evacu es terecht. Naar België werden er ca. vier-en-twintigduizend overgebracht: ca. tienduizend uit West Zeeuws-Vlaanderen, ca. drieduizend uit Noord-Brabant, ruim duizend uit Limburg, ruim achtduizend uit de Betuwe en bovendien nog ca. tweeduizend verpleegden uit de krankzinnigengestichten te Venray. De meeste evacu es uit West Zeeuws-Vlaanderen en de ge evacueerden uit Alphen, Baarle-Nassau, Gilze-Rijen en Reusel konden vrij spoedig naar hun woonplaats terugkeren, maar de evacu es uit de overige streken moesten op het einde van de oorlog wachten. Voor de in gestichten van de Broeders der Liefde en van de Zusters der Liefde verpleegde krankzinnigen uit Venray, die men tijdens beschietingen en bombardementen had moeten wegvoeren, werd in België gezorgd in gestichten van diezelfde kloosterorden, de grote groep uit de Betuwe werd ondergebracht in Geraardsbergen en omgeving, ca. 40 km ten westen van Brussel. Behalve tot deze groepen moest mr. Schipper met zijn medewerkers ook zijn zorgen uitstrekken tot een kleine zesduizend andere Nederlanders die in België en Noord-Frankrijk waren aangetroffen en die eveneens zo spoedig mogelijk naar Nederland wensten terug te keren.

★

Dat het Zuiden oorlogsgebied was, bracht een enorme verstoring teweeg in het onderwijs. In veel plaatsen was de regelmatige gang van zaken in de scholen al in de lente van '44 onderbroken door de frequente luchtalarmen (men was er hier en daar toe overgegaan, de kinderen niet met honderden tegelijk in de schoolgebouwen bijeen te brengen maar had hen in kleine groepjes in allerlei verspreide lokaliteiten les laten geven) – na de bevrijding kwam van die regelmatige gang van zaken in het

¹ Gemeente Tilburg, Bureau voor de Statistiek: *Noden bij en na de bevrijding. Tilburgs bijdrage aan de overgangstijd 1944-1945* (z.j.), p. 17.